

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

**אלימות כלפי נשים –
ריכוז נתונים לשנת 2011**

מוגש לוועדה לקידום מעמד האשה

כתיבה: אורלי אלמגור לוטן

אישור: הודיה קין, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

כ"ז בחשוון תשע"א

24 בנובמבר 2011

מסמך זה מוגש לוועדה לקידום מעמד האשה לקראת דיון לציון היום הבין-לאומי למאבק באלימות כלפי נשים. במסמך מוצגים נתוני הגופים האלה: משטרת ישראל, שירות בתי-הסוהר, משרד הרווחה והשירותים החברתיים, משרד הבריאות ואיגוד מרכזי הסיוע לנפגעי ולנפגעות תקיפה מינית. יצוין כי ממשטרת ישראל ומשירות בתי-הסוהר לא קיבלנו התייחסות לחלק מהשאלות שהעברנו, ועל כן התמונה המוצגת במסמך זה היא חלקית לעומת מסמכים דומים משנים קודמות.

מהמסמך עולים הממצאים האלה:

- **בחודשים ינואר-נובמבר 2011 (עד 22.11.11, כולל) נרצחו 17 נשים בידי בני-זוגן¹, ושתי נשים נוספות נרצחו על רקע מה שמכונה "חילול כבוד המשפחה".** בין הנשים שנרצחו על-ידי בני-זוג, 15 היו תושבות ישראל: שש היו עולות חדשות ממדינות חבר העמים² (35% – שיעור גבוה הרבה יותר משיעורן באוכלוסייה), אשה אחת היתה יוצאת אתיופיה³, ארבע נשים היו מהמגזר הערבי וארבע נשים היו ישראליות ותיקות.
- **בחודשים ינואר-אוקטובר 2011 נפתחו במשטרת ישראל 12,260 תיקים בגין תלונות נשים על אלימות במשפחה, לעומת 13,210 תיקים בתקופה המקבילה אשתקד – ירידה של כ-4.5%. עילות התלונה השכיחות ביותר היו עבירות נגד הגוף והפרת הסדר הציבורי. כמחצית מהתיקים שנפתחו בתקופה זו ואינם בקטגוריה של תיקים פתוחים – נסגרו, רובם מחוסר ראיות וכשליש מהם מחוסר עניין לציבור.**
- **בחודשים ינואר-אוקטובר 2011 נפתחו במשטרת ישראל 2,919 תיקים בגין תלונות נשים על עבירות מין – ירידה של כ-7% לעומת הנתון בתקופה המקבילה בשנת 2010.** העבירות השכיחות ביותר שבגינן הוגשו התלונות היו מעשה מגונה בכוח ואינוס בכוח או באיומים. כ-42% מתלונות הנשים בגין עבירות מין – 1,231 תלונות – היו של קטינות. כמחצית מהתיקים שנפתחו בתקופה האמורה ואינם בקטגוריה של תיקים פתוחים – נסגרו, בעיקר מחוסר ראיות.
- **לפי נתוני הנהלת בתי-המשפט, בחודשים ינואר-אוקטובר 2011 התקבלו בבתי-המשפט 10,590 בקשות למתן צווי הגנה מכוח החוק למניעת אלימות במשפחה, ומהן אושרו כ-57%.**
- **בבתי-הסוהר כלואים כיום 1,925 אסירים בגין עבירות של אלימות במשפחה (לרבות עבירות אלימות כלפי ילדים), כשני-שלישים מהם מרצים עונש מאסר בגין עבירות אלימות כלפי בני-זוג.** כמחצית מאסירי האלימות במשפחה מרצים עונש מאסר של שלוש שנים לכל היותר, מה שמקשה על שילובם האפקטיבי בכמה תוכניות שיקום. לא קיבלנו נתונים עדכניים על שיעור המאסרים החוזרים בקרב אסירי אלימות במשפחה, אולם נתונים משנים קודמות מלמדים על שיעור גבוה של כליאה חוזרת בקרבם. בשירות בתי-הסוהר פועלות כמה תוכניות לטיפול באסירי אלימות במשפחה, ומשתתפים בהן כמה מאות אסירים בשנה.

¹ הנתונים המעודכנים על מספר הנשים שנרצחו על-ידי בני-זוגן בשנים 2010 ו-2011 נמסרו למרכז המחקר והמידע של הכנסת על-ידי רפ"ק אילנית קליימן, מדור נפגעי עבירות, משטרת ישראל, בפגישה מיום 22 בנובמבר 2011. המקרה האחרון של אשה שנרצחה עדיין נמצא בשלבים ראשוניים של חקירה, והקשר של הרצח לנרצחת לא הובהר לאשורו. ככל הנראה לא מדובר בבן-זוגה אלא בגבר שעקב אחריה.

² אחת מהנשים שעלו מחבר העמים התאסלמה לאחר העלייה לישראל וחיה עם בן-זוג מוסלמי.
³ ראו הערה 1 לעיל.

- **בבתי-הסוהר כלואים כיום 1,129 אסירים בגין עבירות מין, וכשליש מהם הורשעו בעבירות של גילוי עריות.** חלק מהאסירים עוברים טיפול במחלקת בריאות הנפש (מב"ן) במשרד הבריאות או בשלוש מחלקות טיפוליות לעברייני מין הפועלות בשירות בתי-הסוהר.
- **בשנת 2010 התקבלו ב-86 המרכזים לטיפול באלימות במשפחה שמפעיל משרד הרווחה והשירותים החברתיים 11,358 מטופלים מ-9,479 משפחות.** בשנים האחרונות חלה עלייה הדרגתית במספר המטופלים במרכזים לטיפול באלימות במשפחה, בין השאר בשל הגידול שחל במספר המרכזים הפעילים. בשנה זו **שהו ב-13 המקלטים לנשים מוכות המתקצבים על-ידי משרד הרווחה 765 נשים ועמן 1,097 ילדים.** בקרב הנשים ששהו במקלטים שיעור גבוה יחסית של עולות חדשות ושל נשים לא-יהודיות, בהשוואה לשיעורי קבוצות אלו בכלל האוכלוסייה בישראל.
- **חלק גדול יחסית מהשירותים הקשורים לאלימות כלפי נשים המצויים באחריות משרד הרווחה והשירותים החברתיים ניתן על-ידי גופים, עמותות וארגונים אחרים. ככלל, משרד הרווחה מתקצב מסגרות ותוכניות שבתחום אחריותו בשיעור של 75% מעלות הפעלתן, על-פי תעריף שנקבע על-ידו.** בשנים האחרונות נשמעו טענות על הליך בחירת נותני השירותים על-ידי המשרד ועל גובה התקציב שהוא מעביר לגופים המפעילים, ובפרט על הפער בינם ובין העלויות האמיתיות של מתן השירותים.
- **בשנת 2010 דווח במערכת הבריאות על 4,310 מקרים של אלימות במשפחה ותקיפה מינית של נשים או נערות, שהגיעו לקבל טיפול במסגרות הבריאות. סיבת הפגיעה השכיחה ביותר היתה התעללות פיזית.**
- **בשנת 2010 התקבלו במרכזי הסיוע לנפגעי ולנפגעות תקיפה מינית 6,839 פניות חדשות של נשים.** סיבת הפנייה השכיחה ביותר היתה אונס וניסיון לאונס. כשני-שלישים מהפונות שגילן ידוע היו קטינות בעת הפגיעה בהן.

1. רצח נשים בידי בני-זוגן

לפי נתוני משטרת ישראל, בחודשים ינואר-נובמבר 2011 (עד 22.11.11, כולל) נרצחו 17 נשים בידי בני-זוגן⁴ ושתי נשים נוספות נרצחו על רקע מה שמכונה "חילול כבוד המשפחה". בכל שנת 2010 נרצחו 19 נשים על-ידי בני-זוגן (ושני גברים נרצחו על-ידי בנות-זוגם), ושתי נשים נוספות נרצחו על רקע מה שמכונה "חילול כבוד המשפחה".⁵ ממשטרת ישראל לא נמסרו לנו נתונים על התפלגות הנרצחות לפי מגזר. על-פי נתונים שהועברו לנו על-ידי משרד הרווחה והשירותים החברתיים ומשרד העלייה, הקליטה והתפוצות, שש מהנשים שנרצחו בשנת 2011 על-ידי בני-זוגן היו עולות מחבר העמים⁶ (35% מהן – שיעור גבוה הרבה יותר משיעור העולים מחבר העמים בכלל האוכלוסייה, שהוא כ-13%), ארבע היו מהמגזר הערבי וארבע היו ישראליות ותיקות.⁷ שתי הנרצחות האחרות לא היו תושבות ישראל.

⁴ כאמור בהערה 1 לעיל, המקרה האחרון של אישה שנרצחה עדיין נמצא בשלבים ראשוניים של חקירה, והקשר של הרוצח לנרצחת לא הובהר לאשורו. ככל הנראה לא מדובר בבן-זוגה אלא בגבר שעקב אחריה.

⁵ רפ"ק עודד מזרחי, קמ"ד נפגעי עבירה במחלקת החקירות, משטרת ישראל, מכתב. התקבל מלשכת השר לביטחון פנים, 20 בנובמבר 2011.

⁶ עולות שעלו מ-1990 ואילך. כמצוין בהערה 2 לעיל, אחת מהנשים שעלו מחבר העמים התאסלמה לאחר העלייה לישראל וחיה עם בן-זוג מוסלמי.

⁷ איילה מאיר, מפקחת ארצית אלימות במשפחה במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, שיחת טלפון, 24 בנובמבר 2011; שרה כהן, מנהלת שירות הרווחה, המשרד לקליטת העלייה, תכתובת דואר אלקטרוני, 17 בנובמבר 2011.

מספר הנשים שנרצחו בידי בני-זוגן בשנים 2005-2011⁸

שנה	מספר הנשים שנרצחו בידי בני-זוגן
2011 (עד 22.11.11)	17 ⁹
2010	19
2009	8
2008	11
2007	13
2006	12
2005	11

2. נתוני המשטרה¹⁰

2.1. אלימות במשפחה

בחודשים ינואר-אוקטובר 2011 נפתחו במשטרת ישראל בסך הכול 16,151 תיקים בגין תלונות על אלימות במשפחה, מהם 12,620 תיקים (78%) בגין תלונות נשים. בכל שנת 2010 נפתחו בסך הכול 20,331 תיקים בגין תלונות על אלימות במשפחה, ומהם 15,726 (77%) בגין תלונות של נשים.

מספר התיקים שנפתחו בגין תלונות של נשים על עבירות אלימות במשפחה, 2008-2011¹¹

תקופה	מספר התיקים שנפתחו	הפרת הסדר הציבורי	נגד אדם ¹²	נגד גוף ¹³	מין	כלפי רכוש	אחר
ינואר-אוקטובר 2011	12,620	5,188	18	6,206	304	503	402
ינואר-אוקטובר 2010	13,210	5,605	16	6,541	289	620	139
ינואר-אוקטובר 2009	12,891	5,272	21	6,541	263	671	123
ינואר-אוקטובר 2008	12,921	5,302	27	6,577	270	624	121

מהטבלה עולה כי בשנים האחרונות מספר התיקים שנפתחו בגין תלונות נשים על עבירות אלימות במשפחה נותר יציב יחסית; לעומת התקופה המקבילה בשנת 2010 חלה ירידה של כ-4.5% במספר תלונות הנשים על אלימות במשפחה. סוגי העבירות השכיחים ביותר בשנים האחרונות הם עבירות נגד גוף והפרת הסדר הציבורי.

על אף פנייתנו, ממשטרת ישראל לא העבירו לנו מידע על התפלגות המתלוננות לפי מגזר. מנתוני משרד העלייה, הקליטה והתפוצות (המתייחסים לתקופה דומה¹⁴) עולה כי בחודשים ינואר-אוקטובר 2011 שיעור התלונות שהוגשו על-ידי עולות חדשות היה כ-23% בכלל תלונות הנשים – 17.3% מהן היו של עולות ממדינות חבר העמים, 2.9% מהן היו של יוצאות אתיופיה (כפול משיעור יוצאי אתיופיה בכלל האוכלוסייה בישראל, שהוא כ-

⁸ נתוני השנים הקודמות מתוך: מרכז המחקר והמידע של הכנסת, אלימות כלפי נשים בקהילה האתיופית, כתבה אורלי אלמגור לוטן, 28 בנובמבר 2010.

⁹ ראו הערה 1 לעיל, לעניין מספר הנשים שנרצחו.

¹⁰ רפ"ק עודד מזרחי, קמ"ד נפגעי עבירה במחלקת החקירות, משטרת ישראל, מכתב. התקבל מלשכת השר לביטחון פנים, 20 בנובמבר 2011.

¹¹ נתוני השנים הקודמות מתוך: מרכז המחקר והמידע של הכנסת, אלימות כלפי נשים – ריכוז נתונים לשנת 2010, כתבה אורלי אלמגור לוטן.

¹² רצח, ניסיון לרצח, הריגה.

¹³ תקיפה וחבלה גופנית.

¹⁴ נתונים אלו מתייחסים לתקופה שבין 1.1.2011 ל-26.10.2011.

1.5% והיתר של עולות ממדינות אחרות.¹⁵ שיעור זה דומה לשיעור העולות בכלל הנשים המתלוננות בשנים קודמות.

לא ידוע לנו מה שיעור הנשים מהמגזר הערבי בכלל המתלוננות בשנת 2011. נתוני השנים הקודמות מלמדים כי שיעור התלונות של נשים ערביות מכלל תלונות הנשים נמוך משיעור האוכלוסייה הערבית בכלל האוכלוסייה בישראל, מה שיכול להעיד על תת-דיווח על אלימות במשפחה במגזר הערבי.

סטטוס הטיפול בתיקים שנפתחו בגין תלונות נשים על אלימות במשפחה, 2010-2011 (עד 1.11.2011)

תקופה	מספר התיקים שנפתחו	תיקים פתוחים	תיקים שהועברו לתביעה המשטרית/ לפרקליטות	תיקים שנדונו	תיקים שנסגרו			
					היעדר אשמה	חוסר ראיות	חוסר עניין לציבור	סיבות אחרות
ינואר-אוקטובר 2011	12,620	2,895	4,846	263	10	2,973	1,492	4,616
2010	15,726	800	3,863	1,542	344	6,049	2,889	9,521

מהטבלה עולה כי כמחצית התיקים שנפתחו בחודשים ינואר-אוקטובר 2011 ואינם בקטגוריה של תיקים פתוחים – נסגרו, כ-64% מהם מחוסר ראיות וכשליש מחוסר עניין לציבור. התפלגות העילות לסגירת התיקים דומה להתפלגות בשנת 2010.

בחודשים ינואר-אוקטובר 2011 ביצעה המשטרה 4,013 מעצרים של גברים בגין עבירות של אלימות במשפחה (ו-156 מעצרים של נשים), לעומת 3,925 מעצרים בתקופה המקבילה בשנת 2010 ו-3,609 מעצרים בתקופה המקבילה בשנת 2009. בכל שנת 2010 היו בסה"כ 4,768 מעצרים של גברים (ו-170 מעצרים של נשים) בגין אלימות במשפחה.

2.2. עבירות מין

בחודשים ינואר-אוקטובר 2011 נפתחו במשטרת ישראל 3,672 תיקים בגין תלונות על עבירות מין (שבהם החשודים בגירים), ומהם 2,919 תיקים (79%) בגין תלונות נשים. בכל שנת 2010 נפתחו בסך הכול 4,705 תיקים בגין תלונות על עבירות מין, ושיעור דומה מהם היה בגין תלונות נשים (3,688 תיקים).

תיקים שנפתחו בגין תלונות נשים על עבירות מין בשנים 2009-2011

תקופה	מספר התיקים שנפתחו	אינוס בכוח או באיומים	אינוס ובעילה שלא כחוק	מעשה מגונה בכוח	מעשה מגונה ¹⁶	הטרדה מינית	אחר ¹⁷
ינואר-אוקטובר 2011	2,919	734	134	1,370	417	261	3
ינואר-אוקטובר 2010	3,132	727	161	1,470	510	260	4
ינואר-אוקטובר 2009	2,728	676	148	1,274	415	213	2

¹⁵ שרה כהן, מנהלת שירות הרווחה, המשרד לקליטת העלייה, תכתובת דואר אלקטרוני, 17 בנובמבר 2011.

¹⁶ לרבות מעשה מגונה בפומבי.

¹⁷ בתשובה שהועברה אלינו על-ידי משטרת ישראל חלו שינויים, לעומת השנים הקודמות, בהגדרות המשטרה לעניין סוגי הפגיעה, ולפיכך הנתונים אינם משקפים בהכרח שינוי בפרופיל העבירות שנעברו.

מהטבלה עולה כי מספר התלונות של נשים בגין עבירות מין שהתקבלו במשטרה בחודשים ינואר-אוקטובר 2011 היה נמוך בכ-7% ממספר התלונות במהלך התקופה הדומה בשנת 2010 (שנה שבה היה מספר גבוה יחסית של תלונות). העבירות הנפוצות ביותר היו מעשה מגונה בכוח ואינוס בכוח או באיומים.

למרות בקשתנו, לא הועבר אלינו ממשטרת ישראל מידע על התפלגות התלונות בגין עבירות מין לפי מגזר.

בשנים 2010 ו-2011 (עד סוף אוקטובר), כ-42% מתלונות הנשים בגין עבירות מין היו של קטינות, ובחודשים ינואר-אוקטובר 2011 הוגשו 1,231 תלונות כאמור; בין תלונות הקטינות, 98 תלונות היו על עבירות מין בתוך המשפחה: 67 תלונות היו על אינוס בכוח או באיומים ו-31 תלונות היו על אינוס ובעילה שלא כחוק. בהקשר זה יוזכר כי מדובר רק במקרים שבהם החשוד הוא בגיר, ולכן סביר להניח ששיעור הקטינות מכלל נפגעות עבירות המין גבוה יותר.

סטטוס הטיפול בתיקים שנפתחו בגין תלונות נשים על עבירות מין בשנת 2010 ובחודשים ינואר-אוקטובר 2011

תקופה	מספר התיקים שנפתחו	תיקים פתוחים	תיקים שהועברו לתביעה המשטרתית/לפרקליטות	שנדונו	תיקים שנסגרו					
					היעדר אשמה	חוסר ראיות	חוסר עניין לציבור	עברייני לא נודע	אחר	כלל התיקים שנסגרו
ינואר-אוקטובר 2011	2,919	1,044	921	13	2	311	117	394	117	941
2010	3,688	367	962	157	120	1,013	298	598	173	2,202

מהטבלה עולה כי בשנת 2011 כמחצית התיקים שאינם בקטגוריה של תיקים פתוחים – נסגרו, 42% מהם בעילה שזהות העברייני לא נודעה ו-33% מחוסר ראיות. 12% מהתיקים נסגרו בשל חוסר עניין לציבור. התפלגות זו דומה להתפלגות בשנת 2010.

בחודשים ינואר-אוקטובר 2011 ביצעה המשטרה 1,151 מעצרים בגין עבירות מין, לעומת 1,403 מעצרים בכל שנת 2010 ו-1,136 מעצרים בשנת 2009.¹⁸

רצידיביזם: במשטרת ישראל מתועדים 1,265 גברים (וכן 25 נשים) שבשנים 2006-2011 עברו שתי עבירות מין או יותר.

2.3. הפרת צווי הגנה

בחודשים ינואר-אוקטובר 2011 התקבלו במשטרה 570 תלונות בגין הפרת צווי הגנה שניתנו מכוח החוק למניעת אלימות במשפחה, ו-504 (88%) מהן היו תלונות של נשים. בכל שנת 2010 התקבלו 767 תלונות על הפרת צווי הגנה, ו-671 (87%) מהן היו של נשים. כמחצית מהתיקים בגין הפרת צווי הגנה שנפתחו בשנת 2010 (תיקים בגין תלונות של נשים וגברים גם יחד) נסגרו, רובם מחוסר ראיות. יצוין כי בנובמבר 2010 הועברה האחריות לתביעה בתיקים בגין עבירה זו מהפרקליטות לתביעה המשטרתית.

¹⁸ נתונים שנמסרו בעבר למרכז המחקר והמידע של הכנסת צוין מספר קטן יותר של מעצרים בשנת 2009, אולם מקורם היה בטעות.

3. נתוני הנהלת בתי-המשפט

להלן יוצגו נתונים על בקשות לצווי הגנה שהוגשו לבתי-המשפט מכוח החוק למניעת אלימות במשפחה בשנים 2009-2011. יצוין כי בנתונים נכללות הן בקשות של נשים והן בקשות של גברים, שכן בהנהלת בתי-המשפט אין אפשרות לפלח את הבקשות לפי מין המגיש. מהנהלת בתי-המשפט נמסר כי חלק מהנתונים מוספים בהזנה ידנית, ולכן הנתונים המובאים להלן אינם מדויקים.

להליך מתן צו הגנה מכוח החוק למניעת אלימות במשפחה יש שני שלבים: בשלב הראשון אפשר לקבל צו הגנה במעמד צד אחד, במועד סמוך למועד הגשת הבקשה. תוקפו של צו זה הוא לימים ספורים בלבד. בהחלטה על מתן צו ההגנה קובע השופט מועד לדיון נוסף במעמד שני הצדדים, כדי לאפשר לצד האחר (שנגדו הוצא צו ההגנה) להגן על עצמו.¹⁹ בעמודת "מספר הבקשות שהתקבלו" המוצגת בטבלה שלהלן מובאים הנתונים על בקשות שאושרו אחרי הדיון השני, במעמד שני הצדדים.

תיקי בקשות למתן צווי הגנה מכוח החוק למניעת אלימות במשפחה, 2009-2011²⁰

שנה	מספר הבקשות	מספר הבקשות שהתקבלו
2009	9,712	71.9%
2010	13,214	65.5%
ינואר-אוקטובר 2011	10,590	57.1%

מהטבלה עולה כי בין 2009 ל-2011 חלה ירידה בשיעור הבקשות שהתקבלו, מ-71.9% בשנת 2009 ל-57.1% בשנת 2011. לעניין זה צוין מהנהלת בתי-המשפט כי ההפרש בין כלל הבקשות ובין האישורים אינו מבטא בהכרח את מספר התיקים שנדחו, שכן בחלק מהמקרים התיק נסגר ללא דחיית הבקשה, למשל בשל פשרה בין הצדדים. לא קיבלנו מהנהלת בתי-המשפט התייחסות לעניין סיבות אפשריות לירידה בשיעור הבקשות שהתקבלו.

לקראת הכנת מסמך זה ביקשנו מהנהלת בתי-המשפט מידע על תוכן צווי ההגנה, ובפרט ביקשנו לברר אם יש הנחיות אשר למדרג חומרה כלשהו של הצווים (משך ההגנה). לעניין זה נענינו כי אין הנחיות בנושא צווי הגנה וכי הדבר נתון לשיקול דעתו של השופט. כמו כן, להנהלת בתי-המשפט אין נתונים על התפלגות צווי ההגנה שניתנו לפי פרק הזמן שנקבע בהם.

4. נתוני שירות בתי-הסוהר²¹

להלן מוצגים נתונים של שירות בתי-הסוהר על אסירי אלימות במשפחה ועל אסירים הכלואים בגין עבירות מין. נבקש לציין כי אף שמרכז המחקר והמידע של הכנסת העביר לשירות בתי-הסוהר שאלות מפורטות מבעוד מועד, לא קיבלנו התייחסות לחלק מהנושאים ששאלנו עליהם.

¹⁹http://www.molsa.gov.il/Populations/Distress/FamilyViolence/ProtectionAndFirstAid/Pages/TM_02_02_01.aspx#govxparagraphtitle2

²⁰ שרון סבן-ספראי, ממונה לפי חוק חופש המידע, הנהלת בתי-המשפט, מכתב, 14 בנובמבר 2011.

²¹ אלעד קליין, ראש לשכת נציב שירות בתי-הסוהר, מכתב, 16 בנובמבר 2011.

4.1. אלימות במשפחה

בראשית נובמבר 2011 היו במתקנים של שירות בתי-הסוהר 1,925 אסירים המרצים עונש מאסר בגין עבירות של אלימות במשפחה. מספר זה גבוה מעט ממספר הכלואים בגין עבירות של אלימות במשפחה לפני שנה – 1,850. יצוין כי נתוני שירות בתי-הסוהר נוגעים לכלל האסירים והעצורים בגין אלימות במשפחה, ולא רק למי שעברו עבירות של אלימות כלפי נשים. עם זאת, ממחקר שנערך בשירות בתי-הסוהר עלה כי כשני-שלישים מאסירי האלימות במשפחה נקטו את האלימות כלפי בן-הזוג וכשליש נקטו את האלימות כלפי בן-משפחה אחר. מכאן ניתן להעריך שבבתי-הסוהר יש כ-1,300 אסירים המרצים עונש מאסר בגין אלימות כלפי בני-זוג.

כ-58% מהאסירים המרצים עונש מאסר בגין אלימות במשפחה הם יהודים, והיתר – בני דתות אחרות (רובם ערבים).²² שיעור בני הדתות האחרות בקרב אסירים אלו גבוה משיעורם באוכלוסייה, שהוא כ-25%.

על אף שאלה שהועברה בעניין זה לשירות בתי-הסוהר, לא קיבלנו נתונים על רמת המועדות של האסירים, קרי כמה מהם נמצאים במאסר ראשון, כמה במאסר שני וכן הלאה. מנתונים שנמסרו לנו בשנים קודמות עלה כי כשני-שלישים מאסירי אלימות במשפחה הם במאסרים חוזרים; 18% הם במאסר שישי או יותר. יצוין כי המאסרים הקודמים של אותם אסירים אינם בהכרח בגין עבירות של אלימות במשפחה (אולם המאסר הנוכחי הוא בגין עבירות אלו). התפלגות המועדות בקרב אסירים אלו דומה להתפלגות בקרב כלל האסירים.²³

התפלגות אסירים המרצים עונש מאסר בגין אלימות במשפחה לפי משך המאסר

תקופת המאסר שנגזרה, בשנים	מספר האסירים	שיעור בכלל האסירים
עד חצי שנה	98	5%
עד שנה	213	11%
1-2	361	19%
2-3	232	12%
3-5	254	13%
5-7	122	6%
7-10	107	6%
10-15	134	7%
15-20	106	6%
20 או יותר	160	8%
מאסר עולם	138	7%
סך הכול	1,925	100%

מהטבלה עולה כי כמחצית מאסירי האלימות במשפחה מרצים מאסר של שלוש שנים או פחות מזה. היות שלאסירים רבים תקופת המאסר מקוצרת בשליש, האפשרות לשלב את האסירים בתוכניות שיקום ארוכות טווח מוגבלת.

²² שיעור הלא-יהודים בכלל האסירים והעצורים הפליליים הוא כ-50%.

²³ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, אלימות נגד נשים – ריכוז נתונים לשנת 2010, כתבה אורלי אלמגור לוטן, 22 בנובמבר 2010.

תוכניות לטיפול באסירי אלימות במשפחה

בשירות בתי-הסוהר שלושה סוגי תוכניות לטיפול באסירי אלימות במשפחה:

- **טיפול פרטני** על-ידי עובדת סוציאלית באגף.
- **קבוצות טיפוליות קצרות מועד**, העוסקות במושגי יסוד באלימות במשפחה, היכרות ראשונית עם מעגל האלימות, תקשורת בין-אישית ועוד. קבוצות אלו מיועדות לאסירים בעלי יתרות מאסר קצרות או משמשות להגברת המודעות של אסירים שיש להם יתרות מאסר ארוכות יותר לצורך בהמשך הטיפול בכלא. הטיפול בקבוצות מתקיים ב-12-15 מפגשים. **בשנת 2010 התקיימו 38 קבוצות, שבכל אחת מהן השתתפו 12-15 אסירים (כלומר בין 450 ל-570 אסירים בסך הכול).**
- **מחלקות לטיפול באלימות במשפחה**: בשירות בתי-הסוהר פועלות שתי מחלקות לטיפול באסירי אלימות במשפחה: מחלקת "בית-התקווה" בבית-הסוהר "חרמון" ומחלקת "קשת" בבית-הסוהר "רימונים". במחלקות הטיפוליות מופעלות קבוצות הממוקדות בבעיית האלימות וכן קבוצות בסוגיות נלוות כמו הורות, תקשורת, אסרטיביות ועוד.

- **מחלקת "בית התקווה"**: מטפלת באלימות זוגית בלבד. במחלקה 40 מקומות, ומטופלים בה בכל שנה כ-40 אסירים. המחלקה, הקיימת זה 11 שנים, פועלת כקהילה טיפולית, ומתקיימים בה כנסי משפחות, מפגשי בוגרים וכו'. הפעילות במחלקה לוותה במחקר של אוניברסיטת חיפה, שעלה ממנו כי שיעור הרצידיביזם בקרב בוגריה הוא 12% (לעומת שיעור פשיעה חוזרת של כ-66% בקרב כלל אסירי האלימות במשפחה): 3% מהאסירים המשוחררים בוגרי המחלקה חזרו למאסר בגין אלימות במשפחה ו-9% נאסרו שוב בגין עבירות אחרות.
- **מחלקת "קשת"**: מטפלת באלימות זוגית לצד אלימות כלפי בני-משפחה אחרים. במחלקה, הפועלת משנת 2010, יש 54 מקומות.

4.2. עבירות מין

בשירות בתי-הסוהר 1,129 אסירים המרצים עונש מאסר בגין עבירות מין. מספר זה דומה למספר האסירים שהיו כלואים בגין עבירות מין בשנים האחרונות (זולת שנת 2008, שבה מספרם היה נמוך יחסית). לא קיבלנו נתונים על התפלגות האסירים הכלואים בגין עבירות מין לפי תקופת מאסר ועל שיעורי הכליאה החוזרת בקרבם. כשליש מהאסירים הכלואים בגין עבירות מין (384 אסירים) כלואים בגין גילוי עריות.

תוכניות לטיפול באסירים הכלואים בגין עבירות מין

הטיפול באסירים הכלואים בגין עבירות מין הוא טיפול קבוצתי, וניתן במסגרת קבוצה ייעודית במחלקת בריאות הנפש (מב"ן) במשרד הבריאות ובמסגרת מחלקות טיפוליות בשירות בתי-הסוהר. הטיפול נעשה באמצעות **קבוצות פסיכו-חינוכיות** לטיפול בעברייני מין ובאמצעות **קבוצות ייעודיות למניעת הישנות של התקיפה** (relapse prevention). **הקבוצות הפסיכו-חינוכיות** הן קבוצות למידה המקיימות 12-15 מפגשים ומתמקדות בכישורי חיים כמו זוגיות, מיניות בריאה, תקשורת, התמודדות במצבי לחץ ועוד. קבוצות אלו נותנות מענה ראשוני ובסיסי, ובסיומן נדרש המשך טיפול בכפוף ליכולתו ולצרכיו של האסיר. הטיפול **בקבוצות הייעודיות** נועד להפחית את רמת המסוכנות לביצוע עבירות נוספות הנשקפת מעברייני המין. הטיפול נועד לסייע לעברייני להכיר את מעגל

התקיפה האישי שלו, לזהות עיוותי חשיבה וגורמי סיכון, לפתח דרכי התמודדות ועוד. טיפול זה נמשך 18-24 חודשים.

הטיפול במחלקת בריאות הנפש הוא במסגרת קבוצה ייעודית, ואילו הטיפול במחלקות הטיפוליות הוא בקבוצות משני הסוגים. **בשלוש המחלקות הטיפוליות לעברייני מין הפועלות כיום בשירות בתי-הסוהר יש בסך הכול 134 מקומות:** 40 מקומות במחלקה בבית-הסוהר "מעשיהו", 40 מקומות במחלקת "מפנה" בבית-הסוהר "חרמון" ו-54 מקומות במחלקה בבית-הסוהר "רימונים". **לא הועברו לנו נתונים על מספר האסירים שטופלו במחלקות אלו ועל מספר האסירים שהשתתפו בקבוצה הייעודית במב"ן בשנת 2010.**

5. משרד הרווחה והשירותים החברתיים

בפרק זה יוצגו נתונים על הטיפול של משרד הרווחה והשירותים החברתיים באלימות במשפחה ובנשים נפגעות תקיפה מינית.

5.1. אלימות במשפחה

5.1.1. מרכזים לטיפול באלימות במשפחה²⁴

משרד הרווחה נותן שירותי טיפול באמצעות 86 מרכזים ויחידות לטיפול באלימות במשפחה (וכן שני מרכזים נוספים שהם שלוחות של מרכזים אזוריים גדולים), בפריסה ארצית. רוב המרכזים פועלים באמצעות מחלקות הרווחה ברשויות המקומיות, ומיעוטם פועלים באמצעות עמותות וארגונים שונים.

הטיפול במרכזים מיועד לנשים נפגעות אלימות, לגברים אלימים, לילדים החשופים לאלימות ולזקנים נפגעי אלימות. שלושה מהמרכזים מיועדים לאוכלוסייה החרדית, שמונה משרתים אוכלוסייה מעורבת (יהודית וערבית), 21 מיועדים לאוכלוסייה הערבית,²⁵ מרכז אחד מיועד לאוכלוסייה הבודהאית, ושניים – לאוכלוסייה הדרוזית. ב-18 מהמרכזים יש עובד סוציאלי דובר אמהרית עבור האוכלוסייה האתיופית, וב-20 מרכזים יש עובד סוציאלי דובר רוסית. ב-29 מרכזים מופעלת תוכנית "גשרים", שהיא תוכנית משותפת למשרד הרווחה ולמשרד לקליטת העלייה, המתמקדת בטיפול בעולים ממדינות חבר העמים ומאתיופיה. יצוין כי תוכנית זו הורחבה בשנת 2011, לאור תוספת תקציב ממשרד לקליטת העלייה לטיפול ביוצאי אתיופיה.

בשנת 2010 התקבלו במרכזים 11,358 מטופלים מ-9,749 משפחות; 66% מהם היו נשים, 25% היו גברים ו-9% היו ילדים. לעומת שנת 2009 חלו בשנה זו עלייה של 14% במספר המשפחות והמטופלים הכולל ועלייה של קרוב ל-50% במספר הילדים המטופלים.

אשר להתפלגות המטופלים לפי מגזר, 22% מהמשפחות היהודיות שטופלו היו של עולים חדשים, מתוכם 54% היו של יוצאי חבר העמים, כ-36% היו של עולים מאתיופיה וכ-10% היו של עולים ממדינות אחרות. חלקן של המשפחות יוצאות אתיופיה בקרב כלל המטופלים (כ-7%) גדול במידה ניכרת משיעור יוצאי אתיופיה באוכלוסייה בישראל (כ-1.5%). **11% מהמטופלים במרכזים לטיפול באלימות במשפחה היו מהמגזר הערבי,** שיעור שהוא כמחצית משיעורו של מגזר זה בכלל האוכלוסייה ונמוך משיעורם בקרב המטופלים בשנת 2009.

²⁴ מידע שנמסר מאיילה מאיר, מפקחת ארצית אלימות במשפחה במשרד הרווחה והשירותים החברתיים. הועבר באמצעות אפרת שרעבי, מרכזת הקשר כנסת-ממשלה במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, 15 בנובמבר 2011.

²⁵ יש מרכז נוסף המשרת את האוכלוסייה הערבית, שאינו מתוקצב מתקציב משרד הרווחה. רוב המרכזים המשרתים את המגזר הערבי פועלים כיחידות קטנות והעובדים בהם מועסקים בחלקיות משרה.

בשנת 2010 פעלו במרכזים 377 קבוצות טיפוליות בתחום האלימות במשפחה – גידול לעומת שנת 2009, שבה פעלו 348 קבוצות. הטיפול במרכזים ניתן בתשלום סמלי, על-פי מבחן זכאות.

5.1.2. הגנה לנשים נפגעות אלימות²⁶

מקלטים לנשים נפגעות אלימות: המקלטים לנשים נפגעות אלימות וילדיהן נועדו לספק הגנה לנשים המצויות במצב של סיכון פיזי או טרור נפשי. הנשים השוהות במקלט וילדיהן מקבלים טיפול אישי וקבוצתי על-ידי עובדות סוציאליות, וכן העשרה טיפולית נוספת, המשתנה ממקלט למקלט (למשל: טיפול באמנויות).

בשנת 2010 פעלו 13 מקלטים לנשים מוכות. במקלטים אלו יכולים לשהות בו-בזמן כ-152 נשים וכ-304 ילדים. שניים מהמקלטים מיועדים לנשים ערביות, שני מקלטים מיועדים לאוכלוסייה מעורבת, מקלט אחד מיועד לנשים דתיות וחרדיות, ובשניים מהמקלטים משתלבות נשים עם צרכים מיוחדים מתחום בריאות הנפש. המקלטים מופעלים על-ידי ארגונים ועמותות שזכו במכרז ופועלים לפי סטנדרטים ונהלים של משרד הרווחה.

בשנת 2010 שהו במקלטים 765 נשים ועמן 1,097 ילדים. 56% מהנשים ששהו במקלטים היו יהודיות, 25% מהן מוסלמיות, 6% בדואיות, 7% נוצריות, 2% דרוזיות ו-3% חסרות דת. **חלקן של הנשים הלא-יהודיות בכלל האוכלוסייה השוהה במקלטים (44%) גדול במידה ניכרת מחלקה של האוכלוסייה הלא-יהודית באוכלוסייה בישראל (25%).** 12% מהנשים ששהו במקלטים הן יוצאות אתיופיה – שיעור גבוה הרבה יותר משיעור יוצאי אתיופיה בכלל האוכלוסייה בישראל – כ-1.5%, כאמור. 14% מהנשים ששהו שם הן יוצאות מדינות חבר העמים.

על-פי רוב, הנשים שוהות במקלטים חודשים ספורים: 45% מהנשים שהו במקלט עד חודש, 16% מהן שהו 1-3 חודשים, 12% מהן שהו 3-6 חודשים, 13% – 6-12 חודשים ו-1% מהנשים שהו במקלט יותר משנה. 12% מהנשים שנקלטו עד שנה זו עדיין שהו במקלטים בעת העברת הנתונים.

מנתוני משרד הרווחה עולה כי בשנת 2010 התקבלו במקלטים 937 פניות, בדומה לשנת 2009 (שבה התקבלו 907 פניות); 644 נשים התקבלו והגיעו למקלטים בשנה זו (ונשים נוספות המשיכו את השהות במקלט מהשנה שקדמה לה); 137 נשים התקבלו ולא הגיעו מסיבות שונות; **156 פניות נדחו, אם בשל חוסר מקום במקלטים בזמן נתון (122 פניות) ואם בשל אי-התאמה למקלט, מאחת הסיבות האלה: מקום מגורים (3), גיל הילדים (4), גודל המשפחה (6), אי-ידיעת השפה (1), סוג המצוקה, בעיות התנהגותיות ונפשיות או מחלות נפש פעילות (9) וסיבות אחרות (11).** בהקשר זה יודגש כי הנתונים שלעיל נוגעים למספר הפניות של נשים, ולא למספר הנשים שפנו, ואשה אחת יכולה לפנות לכמה מקלטים או לפנות כמה פעמים לאותו מקלט. על כן, המספר אינו מייצג את מספר הנשים שנדחו על-ידי המקלטים, שכן אשה שנדחתה ממקלט אחד יכולה להתקבל במקלט אחר באותו זמן.

סיוע כלכלי לנשים במקלטים: כל אשה השוהה במקלט זכאית בתקופת שהייתה לדמי קיום (דמי כיס) בשווי של כ-25% מדמי הבטחת הכנסה לאשה (הנשים במקלטים אינן זכאיות לגמלת הבטחת הכנסה של המוסד לביטוח לאומי. הצעות חוק בעניין תשלום הבטחת הכנסה לנשים השוהות במקלטים הוגשו על-ידי כמה חברי הכנסת, אולם טרם גובשו לכלל חקיקה). **נשים העוזבות את המקלטים מקבלות סיוע והכוונה במציאת מקום עבודה, הכשרה מקצועית או הפניה ללימודים.** בשנת 2002 נחקק חוק תגמולים לנשים השוהות במקלט לנשים מוכות (מענק הסתגלות) (הוראת שעה), התשס"ב-2002. חוק זה קבע כי אשה ששהתה במקלט לנשים מוכות 30 יום לפחות תקבל עם יציאתה מענק של כ-8,000 ש"ח, בתוספת 1,000 ש"ח עבור כל אחד מילדיה. תוקפה של הוראת השעה היה שנה, והיא לא חודשה מאז. **מאז סיום תוקפה של הוראת השעה, אין סיוע כספי לנשים העוזבות את**

²⁶ מידע שנמסר ממכלל חנוך-אחדות, מפקחת ארצית על מקלטים ודירות מעבר במשרד הרווחה והשירותים החברתיים. הועבר באמצעות אפרת שרעבי, מרכזת הקשר כנסת-ממשלה במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, 15 בנובמבר 2011.

המקלטים המעוגן בבסיס התקציב של משרד הרווחה, או של כל משרד ממשלתי אחר, לצורך העניין. מאז פג תוקפה של הוראת השעה היו פעמיים שבהן הוקצה תקציב ממשלתי למטרה זו (כאמור, לא בבסיס התקציב): בסוף שנת 2007 העביר משרד האוצר 1 מיליון ש"ח, ובשנת 2011 התקבלו 1.5 מיליון ש"ח ממשרד ראש הממשלה. נוסף על כך, התקבלה פעם אחת תרומה של "הקרן לידידות" לשם מתן סיוע זה. הצעת חוק ברוח הוראת השעה האמורה מונחת כיום על שולחן הכנסת.

דירות קלט לנשים נפגעות אלימות:²⁷ דירות הקלט פותחו כדי לתת מענה לנשים שלא התאימו למסגרת המקלט או שהמקלט לא התאים להן או למאפייניהן. ממשרד הרווחה נמסר כי עם השנים התפתחו עבור נשים אלו פתרונות בקהילה, ומספר הפניות שהתאימו לדירות פחת. לפיכך, נסגרו בהדרגה כל דירות הקלט שפעלו ואין כוונה לפתוח אותן מחדש. עם זאת, הנתונים שצוינו לעיל על נשים הנדחות מהמקלטים מלמדים שיש נשים שאינן מצליחות להתקבל אליהם מסיבות מהותיות (ולא רק מחוסר מקום).

דירות מעבר לנשים נפגעות אלימות וילדיהן: דירות אלו משמשות נשים ששהו קודם לכן במקלטים, והן נועדו ליצור לנשים אלו וילדיהן מסגרת טיפולית המשכית לפני החזרה לקהילה. כל דירה מיועדת לשתי נשים וילדיהן, והשהות בהן היא לתקופה של 6–12 חודשים. **בשנת 2010 פעלו 14 דירות מעבר (עשר מהן פעלו במימון משרד הרווחה), ושהו בהן 48 נשים ו-90 ילדים.**

המקלטים לנשים נפגעות אלימות ודירות המעבר מופעלים באמצעות עמותות, הנבחרות בהליך מכרז. בתחילת שנת 2011 פורסמו המכרזים האחרונים להפעלת מקלטים ודירות מעבר, ודרישות הסף והקריטריונים בהם היו שונות מאלו שהוצגו במכרזים קודמים. בין היתר נטען כי הושם בהם דגש רב יחסית על המאפיינים הפיזיים של המקלטים והדירות ועל רמת ההשתתפות של הארגונים המפעילים בעלות התפעול שלהם, לעומת החשיבות שניתנה עד כה למשתתפים כמו ניסיון במתן שירותים דומים וידע מקצועי רלוונטי.²⁸

במכרזים אלו נבחרו מפעילים לחלק מהמקלטים ודירות המעבר, אולם לחמישה מקלטים ולשבע דירות מעבר לא נבחרו מפעילים. כדי להמשיך לספק את השירותים הללו הוארכה ההתקשרות עם המפעילים הקודמים עד לבחירת מפעילים חדשים. בעקבות הערות שהתקבלו לאחר פרסום המכרז הקודם תוקן נוסח המכרז, והוא פורסם בחודש נובמבר 2011. יצוין כי במכרז זה הוגדל מספר המקלטים המתוקצבים על-ידי המשרד ל-15 (תוספת של שני מקלטים, אחד מהם לאוכלוסייה מעורבת יהודית-ערבית), ומספר דירות המעבר המתוקצבות עלה ל-11 (תוספת של דירת מעבר אחת).

5.1.3. טיפול בגברים אלימים

דירות של"ב (שהייה למורחקי בית)²⁹

דירות השל"ב מיועדות לגברים אשר הורחקו מבתם בהליך הפלילי או האזרחי ואין להם מקום מגורים חלופי במסגרת המשפחה. כיום פועלות שתי דירות של"ב, בחיפה ובירושלים, ויכולים לשהות בהן 23 גברים בזמנית. בדירות של"ב הגברים המורחקים מקבלים קורת גג ומזון, וכן טיפול פרטני וקבוצתי על-ידי עובדים סוציאליים מומחים לטיפול באלימות כלפי נשים. השהייה בדירות היא לכל תקופת ההרחקה, ובמקרים מתאימים אף לתקופה ארוכה יותר, אולם לא יותר מחצי שנה. הדירה בבאר-שבע פועלת בשילוב מסגרת של מרכז יום

²⁷ מידע שנמסר מאיילה מאיר, מפקחת ארצית אלימות במשפחה במשרד הרווחה והשירותים החברתיים. הועבר באמצעות אפרת שרעבי, מרכזת הקשר כנסת-ממשלה במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, 15 בנובמבר 2011.

²⁸ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מקלטים לנשים נפגעות אלימות, כתבה אורלי אלמגור לוטן, 28 ביוני 2011.

²⁹ מידע שנמסר מאיילה מאיר, מפקחת ארצית אלימות במשפחה במשרד הרווחה והשירותים החברתיים. הועבר באמצעות אפרת שרעבי, מרכזת הקשר כנסת-ממשלה במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, 15 בנובמבר 2011.

אינטנסיבי לגברים אלימים, והיא מופעלת על-ידי עמותת "יחדיו", במימון משותף של קרן רש"י וקרן מפעלים מיוחדים במוסד לביטוח לאומי.

בשנת 2010 התקבלו בדירות השל"ב 152 פניות ו-62 גברים נקלטו בהן. יתר הגברים שפנו נמצאו בלתי מתאימים לדירות מסיבות שונות, לרבות התמכרות פעילה, מחלת נפש או אי-נכונות הגבר לשתף פעולה בתהליך. בשנה הקרובה אמורות להיפתח שתי דירות של"ב נוספות, באזור המרכז ובירושלים.

טיפול באמצעות שירות המבחן³⁰

באמצע שנות ה-90 החל שירות המבחן למבוגרים לטפל בגברים מכים במהלך תקופת המבחן שלהם, בעקבות התעוררות המודעות לכך שרוב הזוגות ממשיכים לחיות יחד למרות האלימות במשפחה ולכן יש לפעול להורדת רמת המסוכנות של הגבר. שירות המבחן הכשיר חלק מעובדיו לערוך טיפולים קבוצתיים לגברים מכים בסניפי שירות המבחן ברחבי הארץ.³¹ במסגרת זו שירות המבחן מטפל בגברים אלימים שהועמדו לדין בגין עבירת אלימות כלפי בנות-זוגם והוחלט להטיל עליהם **צו מבחן** או **צו פיקוח מעצר**.³² בשנת 2010 הוטלו כ-1,350 צווי פיקוח וכ-600 צווי פיקוח מעצר על גברים אלימים כלפי בנות-זוגם. בשנת 2011 (עד 7.11.11) הוטלו כ-1,000 צווי פיקוח וכ-500 צווי פיקוח מעצר על גברים כאמור. חלק מהגברים שהוטלו עליהם צווים אלה מטופלים בקבוצות, חלקם מקבלים טיפול פרטני ואחרים נמצאים בפיקוח ומעקב ומשתלבים בטיפול של מרכזי הטיפול באלימות של המשד (ברשויות המקומיות).

הוסטל "בית נעם" מיועד לטיפול אינטנסיבי בגברים אלימים. הגברים מתגוררים בהוסטל, יוצאים בשעות הבוקר לעבודה וחוזרים אליו אחר-צהריים לטיפול ולעבודות ניהול הבית. הטיפול בהוסטל ניתן על-ידי עובדים סוציאליים ומטפלים אחרים, והוא נעשה במסגרת אישית או קבוצתית. ההוסטל מופעל על-ידי עמותת "בית-נעם", והוא מקבל תקציב, פיקוח וליווי מקצועי של שירות המבחן למבוגרים במשרד הרווחה. בהוסטל מטופלים בכל שנה כ-39 גברים. הגברים שוהים בהוסטל תקופה של שלושה חודשים. עם סיום הטיפול בהוסטל הגבר ממשיך לקבל טיפול בקהילה או בקבוצות המשך המתקיימות בהוסטל.

נוסף על אלו, משרד הרווחה מעורב בכתיבת תסקירים על גברים אלימים לבתי-המשפט ולגורמי האכיפה.

5.1.4. פעילות אחרת

נוסף על תחומי הפעילות שצוינו לעיל, משרד הרווחה פועל בנושא הטיפול באלימות כלפי נשים גם בדרכים האלה: הפעלה של קו חירום ארצי למניעת אלימות במשפחה; שירותים זמינים של עובד סוציאלי ממרכז לטיפול באלימות במשפחה לעבודה עם נשים נפגעות אלימות ועם גברים אלימים בתחנות משטרה; תוכניות למניעת אלימות בין בני-זוג בקרב תלמידי תיכון; הפעלת ועדות אלימות במשפחה בשירות בתי-הסוהר, הדנות בשחרור מוקדם ובהקלות אחרות לאסירים המרצים עונש מאסר על אלימות במשפחה ועל גילוי עריות.

³⁰ מידע שנמסר מרחל ויינשטיין, מנהלת שירות המבחן למבוגרים במשרד הרווחה והשירותים החברתיים. הועבר באמצעות אפרת שרעבי, מרכזת הקשר כנסת-ממשלה במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, 15 בנובמבר 2011.

³¹ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, תוכניות לטיפול בגברים אלימים, כתבה אורלי לוטן, 14 במאי 2007.

³² צו מבחן הוא חלופה לעונש המוטלת על-ידי בית המשפט לצד ענישה נוספת או במקומה. מטרתו היא להתוות דרכי שיקום ולפקח על התקדמותו. משך הצו נקבע על-ידי בית-המשפט, והוא נע בין 3 ל-6 חודשים, כקבוע בחוק. במסגרת ביצוע הצו מי שלגביו הוצא הצו משולב בתוכנית שיקומית/טיפולית המתאימה לו. צו פיקוח מעצר מוטל על הנאשם במסגרת שחרור לחלופת מעצר וכחלק מתנאי השחרור, ומטרתו לפקח עליו בתקופת שחרור בערובה ובתנאים, לסייע לו בהתמודדותו עם השלכות מעצרו ולעזור לו בהליכי השיקום. משך הצו הוא שישה חודשים, עם אפשרות להארכה על-ידי בית-המשפט. משרד הרווחה, סקירת השירותים החברתיים 2009, עמ' 317-318, בתוך:

<http://www.molsa.gov.il/CommunityInfo/ResearchAndEvaluation/Documents/13SKIRAADULTSINVOLVEDINC>

RIME.pdf, תאריך כניסה: 16 בנובמבר 2011.

5.2. תקיפה מינית

5.2.1. טיפול בנפגעות תקיפה מינית³³

השירות למתבגרים, צעירות וצעירים מפעיל באמצעות עמותות ורשויות מקומיות תוכניות סיוע וטיפול לנפגעי ולנפגעות תקיפה מינית, לפי הפירוט שלהלן:

מרכזים אזוריים לסיוע לנפגעי תקיפה מינית: המרכזים לנפגעי תקיפה מינית נותנים שירותי קו חירום ותמיכה ראשונית לנפגעות, וכן ליווי, תיווך והפניה לגורמים ולשירותים אחרים בקהילה. בארץ פועלים 11 מרכזים לנפגעי תקיפה מינית, והם מופעלים על-ידי עמותות בסיוע משרד הרווחה. שני מרכזים נותנים מענה ייחודי ומותאם לנשים ערביות, ומרכז אחד – לנשים חרדיות. **המרכזים מטפלים בכ-9,000 פניות חדשות בשנה.** בשנת 2011 עמדה תמיכת המשרד במרכזים על 4.65 מיליון ש"ח.

מרכזים רב-תחומיים אזוריים לטיפול בנפגעות תקיפה מינית: מרכזים אלו נועדו לתת מענה על הצרכים הפיזיים, הנפשיים, הרפואיים, הפסיכיאטריים והמשפטיים של נפגעות תקיפה מינית, וכן מענה על שירותי מעטפת סוציאליים, כגון תעסוקה, הכשרה מקצועית ושימוש בשירותים בקהילה לשם טיפול בנפגעות. כיום יש שישה מרכזים כאלה ברחבי הארץ, חמישה מהם בהפעלת משרד הרווחה ואחד בהפעלת משרד הבריאות. מרכז אחד בנצרת מיועד לנפגעות ערביות, המרכז בבאר-שבע ערוך לתת מענה לאוכלוסייה הבדואית והמרכז בירושלים ערוך לתת מענה לאוכלוסייה החרדית. מרכזי הטיפול כוללים שני מרכזי יום, שתי תוכניות תעסוקה ייחודיות לנפגעות תקיפה מינית ודירת מעבר אחת לנשים כאמור. בשנת 2011 עמד תקציב המרכזים על 6.5 מיליון ש"ח. **במרכזים טופלו באותה שנה כ-800 נשים, רובן בגירות וכ-10% מהן קטינות. 70% מהמטופלות במרכזים היו נפגעות תקיפה מינית בתוך המשפחה.**

נוסף על כך, השירות לנערה במצוקה במחלקות לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות מטפל בנערות ובצעירות נפגעות גילוי עריות ותקיפה מינית בטיפול פרטני וקבוצתי.

5.2.2. טיפול בעברייני מין

הטיפול הקהילתי בעברייני מין הוא באחריות שירות המבחן למבוגרים ושירות המבחן לנוער, בהתאם לגיל הפוגע. רשות המבחן למבוגרים מקבלת בכל שנה כ-700 הפניות של מבוגרים בגין עבירות מין, בתיקים לעונש ובתיקי מעצר, וכ-450 בני-נוער מופנים בכל שנה לשירות המבחן לנוער. הטיפול בתחום כולל, בין היתר, את הפעולות האלה:

קבוצות טיפוליות: 8-9 קבוצות טיפוליות לעברייני מין פועלות בכל שנה ברחבי הארץ. הקבוצות מונחות על-ידי קציני מבחן המתמחים בטיפול בעברייני מין. בשנת 2010 השתתפו כ-100 עברייני מין בטיפול הקבוצתי.

מרכז יום לטיפול בעברייני מין: באוקטובר 2005 נפתח מרכז יום לטיפול בעברייני מין בקהילה. המרכז מופעל על-ידי עמותת קש"ת והוא במימון, בפקוח ובליוי של שירות המבחן למבוגרים. המרכז מיועד לטיפול אינטנסיבי ב-24 עברייני מין הנמצאים בהתניה שיפוטית ובוגריו נמצאים במעקב למשך שנה. עד כה סיימו את הטיפול במרכז 47 עבריינים.

³³ מידע שהועבר מציפי נחשון, מנהלת השירות למתבגרים, צעירות וצעירים במשרד הרווחה והשירותים החברתיים. הועבר באמצעות אפרת שרעבי, מרכזת הקשר כנסת-ממשלה במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, 15 בנובמבר 2011.

טיפול בנוער פוגע מינית:³⁴ בכל שנה מטופלים על-ידי שירות המבחן לנוער כ-100 בני-נוער שהורשעו בפגיעות מיניות, והטיפול בהם נעשה ב-17 קבוצות טיפוליות המתקיימות ברחבי הארץ. בני-נוער נוספים מטופלים במסגרת פרטנית. טיפול בנוער פוגע מינית מתקיים גם במעונות נעולים של רשות חסות הנוער, שאליהם נשלחים קטינים לפי החלטת בית-משפט.

נוסף על אלו, משרד הרווחה ושירות המבחן למבוגרים, בשיתוף עם משרד הבריאות, מפעילים מרכז להערכת מסוכנות לעברייני מין.

5.3. ביצוע פעולות באחריות משרד הרווחה על-ידי גופים אחרים

נראה כי חלק מרכזי מהפעילות בתחום האלימות במשפחה והפגיעה המינית שבתחום אחריותו של משרד הרווחה נעשה בפועל על-ידי גורמים חיצוניים, ובפרט רשויות מקומיות וארגונים שונים ללא כוונת רווח. בהקשר זה יש להזכיר שלוש פעילויות עיקריות: **המרכזים לטיפול באלימות במשפחה**, המופעלים בעיקר על-ידי שירותי הרווחה ברשויות המקומיות או על-ידי עמותות וארגונים שונים (תקציב של 14.8 מיליון ש"ח בשנת 2011); **מקלטים ודירות מעבר לנשים נפגעות אלימות**, המופעלים על-ידי עמותות הנבחרות במכרז (תקציב של כ-23 מיליון ש"ח בשנת 2011); **מרכזי הסיוע לנפגעי ולנפגעות תקיפה מינית**, המופעלים על-ידי עמותות ומתוקצבים באמצעות מבחני תמיכה (תקציב של 4.7 מיליון ש"ח בשנת 2011).

ממשרד הרווחה נמסר כי ככלל, **המשרד מתקצב מסגרות ותוכניות אשר בתחום אחריותו הפועלות על-פי מדיניות המשרד והחלטותיו, בשיעור של 75% מעלות הפעלתן, על-פי תעריף שקובע המשרד**. בשנים האחרונות נשמעו טענות שונות מהגופים הפועלים מול המשרד, הן בנוגע להליך בחירת המפעילים (כפי שצוין לעיל בעניין המקלטים) ובעיקר בנוגע לתקציב המועבר על-ידו; מארגון הגג של המקלטים לנשים נפגעות אלימות ומאיגוד מרכזי הסיוע לנפגעי ולנפגעות תקיפה מינית נמסר, בהזדמנויות שונות, כי **התעריף שנקבע על-ידי משרד הרווחה אינו משקף את העלות האמיתית של השירותים, ועל כן הארגונים המספקים אותם צריכים, בפועל, לשאת בחלק גדול יותר מהעלויות האמיתיות**. לדוגמה, נתונים של איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית מלמדים כי בשנת 2010 סך התמיכה הממשלתית שניתנה למרכזי הסיוע היתה 18% ל-32% בלבד מעלות הפעילות האמיתית שלהם (שיעור התמיכה משתנה ממרכז למרכז).³⁵ עוד נמסר על עיכובים בהעברת הכספים ממשרד הרווחה, המקשים על פעילות הארגונים. בהקשר זה נשאלת השאלה מדוע, לנוכח העובדה שמשרד הרווחה מעביר חלק מהשירותים שבאחריותו לביצוע של גורמים חיצוניים, **המשרד אינו מתקצב את הגורמים המפעילים שירותים אלו במלוא העלות הריאלית שלהם (ולא 75% מהעלות המוערכת על-ידי המשרד)**, ואינו מעביר להם את התקציבים הנדרשים לפעילותם, במועד. במצב הקיים, נקודת המוצא היא כי שירותים שאמורים להינתן על-ידי המשרד מתבססים, בהגדרה, ובמידה לא מבוטלת, על תקציבים המועברים על-ידי גופים אחרים.

³⁴ מידע שהועבר מאפי ברור, מנהל שירות המבחן לנוער ומטלי יוגב, מנהלת רשות חסות הנוער במשרד הרווחה והשירותים החברתיים. הועבר באמצעות אפרת שרעבי, מרכזת הקשר כנסת-ממשלה במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, 15 בנובמבר 2011.

³⁵ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, **מקלטים לנשים נפגעות אלימות**, כתבה אורלי אלמגור לוטן, 28 ביוני 2011; מרכז המחקר והמידע של הכנסת, **התמיכה הממשלתית במרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית**, כתב אילן ביטון, 28 ביוני 2011.

6. נתוני משרד הבריאות

משרד הבריאות אוסף נתונים על נשים נפגעות אלימות במשפחה על-פי נוהל איתור וטיפול נפגעות אלימות במשפחה על-ידי מטפלים במסגרות הבריאות – באשפוז ובקהילה מ-19 בנובמבר 2003. הנוהל מחייב את כל אנשי מקצועות הבריאות לתשאל במישרין נשים שבטיפולם בדבר חשיפה לאלימות במשפחה ופגיעה מאלימות כזאת. לפי הנוהל, יש לשים לב במיוחד לנשים בביקורים ראשונים, במהלך היריון, לאחר לידה, עם כל שינוי בסטטוס המשפחתי או האישי ובכל מקרה שבו מתעורר חשד כלשהו לפגיעה.

בשנת 2010 דווח במערכת הבריאות על 4,310 מקרים של אלימות במשפחה ותקיפה מינית של נשים או נערות שהגיעו לקבל טיפול במסגרות הבריאות – בתי-חולים, קופות-חולים וטיפות-חלב.³⁶ כמו כן, מטיפות-חלב נמסר על 852 נשים נוספות שלגביהן יש חשד לאלימות במשפחה אולם הוא לא בוסס.

דיווחים שהתקבלו מהשירותים הסוציאליים בבתי-החולים ובקופות-החולים³⁷ על נשים שנמצא או התעורר חשד שהן נפגעות אלימות במשפחה או נפגעות תקיפה מינית, לפי סוג הפגיעה

נשים מעל גיל 65	נשים בנות 64-19	נערות בנות 18-13	כלל הנשים מעל גיל 13	סוג הפגיעה
14	385	117	516	התעללות/תקיפה מינית
280	1,405	127	1,812	התעללות פיזית
313	60	75	448	הזנחה/מניעת טיפול
127	403	92	622	התעללות נפשית
18	55	11	84	הטרדה מאיימת
39	35	6	80	התעמרות כלכלית/מניעת זכויות
5	110	59	174	תקיפה מינית בידי אדם זר או אדם מוכר שאינו בן משפחה
796	2,453	487	3,736	סך הכול

מהטבלה עולים הממצאים האלה :

- בקרב נשים בכל קבוצות הגיל הפגיעה השכיחה ביותר היתה התעללות פיזית – כמחצית מהנשים שדווח עליהן למשרד הבריאות סבלו מסוג זה של פגיעה. סוג פגיעה שכיח נוסף הוא התעללות נפשית, וממנו סבלו 17% מהנשים שהתקבל עליהן דיווח.
- בקרב קטינות בנות 18-13 שדווח עליהן למשרד הבריאות, כ-36% סבלו מפגיעה מינית מסוג כלשהו. בקרב נשים בנות 64-19 שהתקבל עליהן דיווח, כ-20% סבלו מפגיעה מסוג זה.
- כ-13% מהנשים שהתקבל עליהן דיווח היו קטינות בנות 18-13, לעומת חלקה של האוכלוסייה בגיל זה בכלל אוכלוסיית הנשים מעל גיל 13, שהוא כ-10%.

³⁶ זוהר לביא, המחלקה לטיפול באלימות במשפחה ותקיפה מינית, השירות הארצי לעבודה סוציאלית במשרד הבריאות, דוא"ל, 20 בנובמבר 2011.

³⁷ ללא טיפת-חלב.

7. נתוני איגוד מרכזי הסיוע לנפגעי ולנפגעות תקיפה מינית³⁸

על-פי נתוני איגוד מרכזי הסיוע לנפגעי ולנפגעות תקיפה מינית, בשנת 2010 התקבלו במרכזי הסיוע 7,845 פניות חדשות, לעומת 7,594 פניות חדשות בשנת 2009 ו-7,793 פניות חדשות בשנת 2008. 87% מהפניות החדשות (6,839 פניות) התקבלו מנשים. כשני-שלישים מהפונות שדיווחו על גילן היו קטינות בעת הפגיעה בהן (3,090 קטינות מתוך כ-4,800 פונות שדיווחו על גילן).

התפלגות פניות נשים אל מרכזי הסיוע לפי סוג התקיפה, 2010

סוג התקיפה	מספר הפניות החדשות	שיעורן בכלל הפניות החדשות
אונס וניסיון לאונס	2,129	31.1%
אונס קבוצתי ותקיפה מינית קבוצתית	293	4.3%
גילוי עריות	1,209	17.7%
מעשה מגונה	458	6.7%
הטרדה מינית	947	13.5%
תקיפה מינית שלא סווגה	1,803	26.4%
סך הכול	6,839	100%

מהטבלה עולה כי הסיבה השכיחה ביותר לפנייה אל האיגוד היתה אונס וניסיון לאונס – כשליש מהפונות פנו מסיבה זו.

³⁸ אפרת אורן, דוברת איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית, דוא"ל, 16 בנובמבר 2011.

